

ใบความรู้ เรื่อง พินิจวรรณคดี

รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๒๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

การพินิจวรรณคดี

วรรณคดีและวรรณกรรม เป็นงานที่แต่งขึ้นโดยเลือกใช้ภาษาเพื่อสื่อความในเรื่องถ่ายทอดความรู้ความคิด จินตนาการ ประสบการณ์ ฯลฯ

วรรณคดี คือ หนังสือดีที่ใช้ศิลปะในการแต่ง สร้างจินตภาพ แสดงความรู้ ความคิด เป็นภาพแทนสังคม หนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี

การพินิจวรรณคดี คือ การศึกษาวรรณคดีผ่านการตีความ การวิเคราะห์ วิจารณ์ พิจารณาเนื้อหา แนวคิด และ ประเมินองค์ประกอบและวิธีการประพันธ์ เพื่อให้เข้าใจคุณค่าของวรรณคดี ซึ่งถือเป็นแนวทางเบื้องต้นของการวิจารณ์วรรณคดี

หลักการพินิจวรรณคดี

๑. **ทำความเข้าใจเรื่อง** ดูว่าเรื่องกล่าวถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร แนวคิดของเรื่องว่าพูดถึงอะไร
๒. **ตีความ** ทำความเข้าใจความหมายแฝงจากถ้อยคำที่พบในเรื่อง
๓. **วิเคราะห์** แยกพิจารณาวรรณคดีหรือวรรณกรรมตามองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ รูปแบบ เนื้อหา ภาษา และ กลวิธีการประพันธ์
๔. **วิจารย์** แสดงความคิดเห็นว่ามีข้อเด่น ข้อด้อย หรือความเหมาะสมในการแต่งอย่างไร
๕. **ประเมินค่า** ประเมินคุณค่าว่าดีหรือไม่ เพราะเหตุใด พิจารณาข้อมูลและเหตุการณ์แวดล้อมประกอบ

องค์ประกอบของวรรณคดี

๑. **เนื้อหา** คือ ใจความสำคัญของวรรณคดีและวรรณกรรมมีส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่
 - ๑.๑ เนื้อเรื่อง จะบอกว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับใคร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร ซึ่งวรรณคดีและวรรณกรรมบางเรื่อง อาจไม่มีเรื่องราว แต่เป็นภาษิต คำสอนที่ผู้แต่งต้องการให้ผู้อ่านรับรู้ เช่น

“พระสมุทรสติกลั่น คณนา
สายดั่งทิ้งทอดมา หยั่งได้
เขาสูงอาจวัดวา กำหนด
จิตมนุษย์นี้ไซ้ร้ ยากแท้หยั่งถึง”

(โคลงโลกนิติ ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร)

- ๑.๒ แก่นเรื่อง คือ แนวคิดที่ผู้แต่งกำหนดเพื่อเป็นกรอบของเรื่อง
- ๑.๓ เนื้อหาให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี สภาพสังคม การเมือง การปกครอง การดำรงชีวิตของคนในสมัยนั้น ๆ และความรู้อื่น ๆ
- ๑.๔ เนื้อหาทำให้ได้รับประสบการณ์ กวีถ่ายทอดประสบการณ์ที่เกิดจากการมองโลกอย่างกว้างขวางและ ลุ่มลึก จากประสบการณ์ส่วนตัวของกวีได้กลายเป็นประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้อ่านกับกวี ผู้อ่านได้รับประสบการณ์จากการ อ่านงานของกวี
- ๑.๕ เนื้อหาทำให้เกิดจินตนาภาพ ผู้อ่านเห็นคุณค่าในความงามของวรรณคดีทำให้เกิดความประทับใจ และรับรู้ความคิดที่แปลกใหม่ เป็นกระบวนการที่ให้อ่านละเอียดโดดเด่น และให้ผู้อ่านได้สร้างความคิดตาม ซึ่งขึ้นอยู่กับ พื้นฐานของแต่ละคน ผู้อ่านเกิดความคิดจินตนาการกว้างไกลและประเทืองปัญญา
- ๑.๖ เนื้อหาทำให้พัฒนาจิตใจผู้อ่าน วรรณคดีต่างต่าง ๆ มีเนื้อหาสาระ เรื่องราวสนุก อ่านแล้วสบายใจ สามารถล่อลวงจิตใจให้อ่อนโยน ให้ข้อคิดคติธรรม อีกทั้งสอนให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ สร้างสรรค์ จรรโลงใจให้เกิด กำลังใจยามที่ท้อแท้

๒. รูปแบบ คือ ลักษณะของงานประพันธ์ที่ผู้แต่งเลือกใช้ซึ่งการพินิจรูปแบบ ผู้อ่านควรพิจารณารูปแบบและเนื้อหา ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่

๓. ภาษา คือ ถ้อยคำที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อสื่อเรื่องราวมาสู่ผู้รับสาร ผ่านภาษาพูดและภาษาเขียน โดยภาษาพูดจะใช้กับวรรณคดีและวรรณกรรมมุขปาฐะ ส่วนภาษาเขียนจะใช้กับวรรณคดีและวรรณกรรมลายลักษณ์ ซึ่งความไพเราะของวรรณคดีและวรรณกรรมจะขึ้นอยู่กับศิลปะทางภาษา ดังนี้

๓.๑ การใช้คำ คือ ความไพเราะที่เกิดจากการเลือกใช้ถ้อยคำที่กระทบใจ ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของผู้แต่งได้

๑) การใช้เสียงสัมผัส คือ การใช้เสียงที่คล้องจองกัน มี ๒ ชนิด คือ “สัมผัสนอก” และ “สัมผัสใน”
พยางค์ เช่น

“ดูน้ำวังกลิ้งเขียวเป็นเกลียวกลอก กลับกระลอกฉาดฉัดฉวัดเฉวียน
บ้างพลุ่งพลุ่งวู้งวงเป็นกงเกวียน ดูเวียนเวียนคว้างคว้างเป็นหว่างวง”

(นิราศภูเขาทอง ของ สุนทรภู่)

๒) การเลียนเสียงธรรมชาติ คือ การนำคำเลียนแบบเสียงจากธรรมชาติ เช่น

“ทั้งยุ่งชุมชุมกักปิดเปรี๊ยะปะ เสียงผัวะผะพิบพิบปุบปับแปะ
ที่เขินเรียงเคียงลำขำย่าแยยะ มันเกาะเกาะกันจริงจริงหญิงกับชาย”

(นิราศเมืองเพชร ของ สุนทรภู่)

๓) การเล่นคำและเล่นเสียง คือ การเล่นเสียงสระ-พยางค์ คำพ้องเสียง คำเสียงคล้าย เช่น

“ฝูงลิงไต่กิ่งกลางลิงไขว่ ลางลิงแล่นไล่กันวุ่นวาย
ลางลิงชิงค่างขึ้นลางลิง กาลหลงลงกิ่งกาหลงลง”

(ขุนช้างขุนแผนของ รัชกาลที่ ๒)

๓.๒ เนื้อความ คือ ความไพเราะที่ได้จากความหมายของถ้อยคำผ่านการบรรยายหรือพรรณนาในลักษณะต่าง ๆ

๑) การพรรณนาความอย่างตรงไปตรงมา คือ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงตัว ผู้อ่านสามารถเห็นภาพโดยไม่ต้องตีความ เช่น

“กระโดดผะเกาะผับขยับคืบ ถีบกระที่บมีใคร่หลุดสุดแสง
ปลดที่ตีนติด خارะอาแรง ทั้งขาแข้งเลือดโชมชโลมไป”

(นิราศเมืองแกลง ของ สุนทรภู่)

๒) การพรรณนาความโดยใช้โวหารภาพพจน์ คือ การใช้ถ้อยคำที่เป็นศิลปะทางภาษา ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพมากกว่าการพูดอย่างตรงไปตรงมา ตัวอย่างโวหารภาพพจน์ ได้แก่

(๑) อุปมา (Simile) คือ การเปรียบเทียบหนึ่งเหมือนอีกสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นของต่างจำพวกกัน มักมีคำว่า เปรียบว่า ดูจ ดัง ดั่ง แม้น เหมือน ปาน ราวกับ ฯลฯ เช่น

“อสุรีผีเสื้อจะเหลืออด แค้นโอรสราวกับไฟไหม้มังสา
ช่างหลอกหลอนพอนผันจันรรจา แม้นจะว่าโดยดีเห็นมิฟัง”

(พระอภัยมณี ของ สุนทรภู่)

(๒) อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การเปรียบเทียบหนึ่งว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นของต่างจำพวกกัน มักมีคำว่า เป็น คือ หรืออาจจะละคำเหล่านี้ไว้โดยเป็นที่เข้าใจตรงกัน เช่น

“มั่งกันจิมิปริษาเหียบแหลมปัญญาเป็นเข็ม”

(ราชาธิราช ของ เจ้าพระยาพระคลัง (หน))

(๓) สัญลักษณ์ (Symbol) คือ การใช้คำคำหนึ่งแทนอีกคำหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้ทั่วไป เช่น “หงส์” เป็นสัญลักษณ์ของคนชั้นสูง “กา” เป็นสัญลักษณ์ของคนชั้นต่ำ ตัวอย่างคำประพันธ์ เช่น

“เมื่อแรกเชื่อว่าเนื้อทับทิมแท้ มาแปรเป็นพลอยหุงไปเสียได้
กาลวงว่าหงส์ให้ปลงใจ ด้วยมิได้ดูหงอนแต่ก่อนมา”

(ขุนช้างขุนแผนของ รัชกาลที่ ๒)

(๔) อติพจน์ (Hyperbole) คือ การกล่าวถึงสิ่งเกินจริงเพื่เน้นอารมณ์ความรู้สึก เช่น

“ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน
แม้เกิดในใต้ฟ้าสุธาธาร ขอพบพานพิศวาสไม่คลาดคลา”

(พระอภัยมณี ของ สุนทรภู่)

(๕) บุคคลวัตหรือบุคคลสมมุติ (Personification) คือ การสมมุติให้สิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์กระทำกริยาอาการหรือมีความรู้สึกอย่างมนุษย์ เช่น

“จากมามา ลีวล้ำ ลำบาง
บางยี่เรือราพลาจ พี่พร้อง
เรือแพงช่วยพานาง เมียงม่าน มานา
บางปรับคำคล้อง คล่าวน้ำตาคลอ”

(โคลงนิราศนรินทร์ ของ นายนรินทร์ทิเบศร์ (อิน))